

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ім. адмірала Макарова
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ МОРЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА БЕЗПЕКИ

«Допустити до захисту»

зав. кафедри

д.е.н., професор Єфімова Г.В.

(наукова ступінь, вчене звання, П.І.Б. зав.кафедрою)

_____ «___» _____ 2021 р.
(підпис зав. кафедрою)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеню вищої освіти **бакалавр**

на тему: **Залучення міжнародних інвестицій в територіальні
громади**

Виконав: студент IV курсу, групи 4451

Спеціальності 051 Економіка

ОП Міжнародна економіка

(шифр і назва спеціальності)

Клисяк Іван Дмитрович

(прізвище та ініціали)

Керівник к.е.н. Вдовиченко Л. Ю.

(прізвище та ініціали)

Миколаїв – 2021 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Факультет економіки моря
Кафедра економічної політики та безпеки
Освітній рівень – перший (бакалаврський)
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма – Міжнародна економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

гарант освітньої програми
«Міжнародна економіка»

_____ М. В. Волосюк
«___» _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту Клисяку Івану Дмитровичу

(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Залучення міжнародних інвестицій в територіальні громади
Керівник роботи к.е.н. доцент. НУК Вдовиченко Л. Ю.

Затверджені наказом ректора №365-уч від «11» травня 2021 року

2. Термін подання роботи: ____ . _____ 20__ р.

3. Вихідні дані по роботі: монографічні видання, посібники, наукові статті, аналітичні матеріали вітчизняних і зарубіжних науковці та практиків, законодавчі нормативно-правові акти, офіційні дані Децентралізації України, Інтернет-ресурси.

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів) Теоретичні аспекти залучення інвестицій в ОТГ. Аналіз інвестиційної діяльності територіальних громад України. Формування механізму ефективного залучення міжнародних інвестицій для розвитку ОТГ.

5. Перелік презентаційних матеріалів Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження; наслідки іноземного інвестування на розвиток територіальних громад; класифікація міжнародних інвестицій в територіальні громади; основні етапи залученні міжнародних інвестицій в ОТГ; окремі показники територіальних громад; напрями підвищення інвестиційної привабливості, етапи формування інвестиційної стратегії, механізм залучення інвестиційної діяльності в ОТГ.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення наукового керівника роботи	01.09.2020р.- 15.09.2020р.	
2.	Вибір теми роботи та її узгодження з науковим керівником	15.09.2020р.- 30.09.2020р.	
3.	Вивчення друкованих та електронних джерел, економічних реалій, методичних та наукових видань з теми роботи	01.10.2020р.- 31.10.2020р.	
4.	Складання попереднього плану роботи, узгодження його з науковим керівником	01.11.2020р.- 15.11.2020р.	
5.	Збір статистичної інформації на базовому підприємстві (установі, організації)	15.11.2020р.- 31.01.2021р.	
6.	Розробка теоретичного розділу	01.02.2021р.- 29.02.2021р.	
7.	Розробка аналітичного розділу	01.03.2021р.- 31.03.2021р.	
8.	Розробка проектного розділу	01.04.2021р.- 30.04.2021р.	
9.	Розробка вступу, висновків, списку використаної літератури та додатків	01.05.2021р.- 15.05.2021р.	
10.	Редагування рукопису роботи магістранта та ознайомлення з ним наукового керівника	15.05.2021р.- 30.05.2021р.	
11.	Усунення зауважень наукового керівника та завершення роботи	01.06.2021р.- 10.06.2021р.	
12.	Подання рукопису кваліфікаційної роботи в бібліотеку НУК для перевірки на унікальність	10.06.2021р.	
13.	Подання рукопису кваліфікаційної роботи на попередній захист	15.06.2021р.	
14.	Усунення зауважень кафедрального захисту та результатів перевірки на виявлення збігів/ідентичності/схожості роботи	16.06.2021р.- 20.06.2021р.	
15.	Розробка проекту демонстраційного матеріалу та доповіді	16.06.2021р.- 20.06.2021р.	
16.	Подання роботи рецензенту та отримання рецензії	18.06.2021р.	
17.	Захист роботи перед АК	24.06.2021р.	

Науковий керівник _____
(підпис)

Вдовиченко Л.Ю. _____
(прізвище та ініціали)

Студент _____
(підпис)

Клисяк І. Д. _____
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ОТГ	7
1.1. Сутнісна характеристика процесів залучення інвестицій в діяльність ОТГ.....	7
1.2. Класифікація форм інвестування в ОТГ.....	13
1.3. Фактори ефективності міжнародного інвестування в діяльність територіальних громад України.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ.....	21
2.1. Оцінка розвитку ОТГ України.....	21
2.2. Аналіз організаційно-економічного механізму залучення і використання міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад.....	28
2.3. Оцінка результативності міжнародного інвестування в діяльність ОТГ України.....	33
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОТГ.....	38
3.1. Напрями та резерви підвищення інвестиційної привабливості ОТГ.....	38
3.2. Формування інвестиційної стратегії ОТГ.....	43
3.3. Розробка механізму залучення інвестиційної діяльності в ОТГ.....	47
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в тому що важливу роль у розвитку української економіки відіграє структура та обсяг залучених інвестицій; даний процес є головним компонентом до інтеграції вітчизняної економіки у світове господарство, тому органи влади намагаються здійснити структурні зміни, щоб покращити імідж України для припливу інвестиційного капіталу.

Залучення коштів у формі зовнішніх інвестицій є органічною складовою задля успішного функціонування територіальних громад, важливим інструментом макроекономічного регулювання та ефективним методом виконання економічної стратегії. Крім того, активізація інвестиційного процесу є одним із найбільш надійних механізмів соціально-економічних перетворень, дієвим методом виходу з економічної кризи, основою збільшення ресурсів для здійснення бюджетних видатків, фінансування державних цільових фондів, забезпечення підприємницької діяльності як державними, так і недержавними суб'єктами господарювання, розширення споживчого попиту домогосподарств.

Метою кваліфікаційної роботи є розкрити специфіку та проаналізувати поточний стан інвестиційного клімату ОТГ України, сформулювати механізм залучення міжнародних інвестицій в діяльність територіальних громад. Відповідно до поставленої мети, у ході дослідження необхідно виконати наступні поставлені завдання:

- розкрити сутність понятійно-термінологічного апарату теми дослідження;
- розглянути класифікацію форм інвестування в ОТГ;
- розглянути фактори ефективності міжнародного інвестування в діяльність територіальних громад України
- проаналізувати розвиток ОТГ в Україні;
- проаналізувати організаційно-економічний механізм залучення і використання міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад;

- оцінити результативність міжнародного інвестування в діяльність ОТГ України;

- визначити напрями та резерви підвищення інвестиційної привабливості ОТГ

- сформувати інвестиційну стратегію ОТГ

- розробити механізм залучення інвестиційної діяльності в ОТГ

Об'єктом дослідження є процеси залучення міжнародних інвестицій в діяльність ОТГ України.

Предмет дослідження: сучасні методи та практики передових країн світу для активізації інвестиційної діяльності.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи були застосовані наступні *методи дослідження:* історичної абстракції, порівняльного та системного аналізу, статистичної оцінки інвестиційного клімату, загальнонауковий, факторного та структурного аналізу для розуміння чинників впливу та місця закордонних капіталовкладень в загальнодержавній структурі, систематизації та синтезу, системного підходу, вимірювання й класифікації.

Для вивчення даного питання були використані праці в галузі макроекономічних досліджень, публікації на офіційних сайтах державних органів України та інших країн, статистичні дані різних Міністерств та державних відомств, законодавчі документи та нормативно-правові акти, наукові статті як українських, так і іноземних економістів, бізнесменів, соціологів, журналістів, експертів, експертні оцінки рейтингових агентств, що дають змогу проаналізувати динаміку інвестиційної діяльності нашої держави.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел із 26 найменувань. Дана робота виконана на 56 сторінках, містить 7 рисунків, 10 таблиць та 6 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ОТГ

1.1. Сутнісна характеристика процесів залучення інвестицій в діяльність ОТГ

Інвестиції – це вкладення капіталу у будь-якій формі в ту чи іншу справу для подальшого його збільшення або збереження.

На макрорівні інвестиції забезпечують фінансування механізму розвитку економіки країни. Відповідно до міжнародного досвіду, для стабільного економічного зростання інвестиції мають бути на рівні 15–30% валового національного продукту (ВНП), що забезпечується відповідними рівнями заощаджень [1, с. 57].

На мікрорівні інвестиція – це будь-який економічний інструмент, в який вкладають гроші для отримання прибутку (доходу). У міжнародних правових документах і в законодавстві різних держав поняття «інвестиції» трактується по-різному. Дотепер у міжнародній практиці немає єдиного трактування цього поняття, оскільки як юридична категорія воно розглядається у вирішенні цілого комплексу правових проблем, що виникають під час інвестування капіталу між сторонами інвестиційних відносин [9, с. 10].

Ефективне реформування економіки України починається із її ОТГ, які не можуть функціонувати без відповідних інвестицій. Закріплення позитивних тенденцій розвитку ОТГ та покращення життєвого рівня населення залежить від джерел формування інвестиційних ресурсів та збільшення шляхів доступу до них. Залучення інвестицій в економіку є показником стабільності й успішності соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Потенційно наша країна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним розташуванням, може стати одним із провідних європейських реципієнтів

інвестицій. Україною успадкована потужна інфраструктура виводу добутої сировини, металів, хімічних добрив та зернових на світові ринки. Це нафто- і газопроводи, портове господарство, залізниця тощо. Водночас в Україні поки що невисока порівняно з розвиненими країнами частка оплати праці у ВВП [1; с. 59]. Щоб країна могла поглинати додатковий капітал, вона повинна мати: людські ресурси, тобто кваліфікований персонал, який зможе робити все можливе для перетворення заощаджень в інвестиції; та попит, вироблений за рахунок інвестицій.

Основним позитивним аспектом впливу іноземного інвестування на розвиток ОТГ є його вплив на рівень інвестиційної активності в країні і, як наслідок, на підвищення економічного зростання. В умовах недостатності інвестиційних ресурсів або їх обмеженості в цілому в економіці країни іноземні інвестиції частково заповнюють інвестиційний пробіл.

Говорячи про позитивний ефект іноземного інвестування, заснованого на структурованій спрямованості ОТГ, слід зазначити, що іноземні інвестиції здатні не лише викликати зростання галузей, в які вони безпосередньо спрямовані, а й пов'язаних галузей в силу мультиплікативного ефекту.

Іншим аспектом впливу іноземних інвесторів на розвиток ОТГ можна вважати їх вплив на використання трудових і матеріальних ресурсів. Широко поширена думка про те, що під впливом іноземних інвестицій, виражених як в припливі капіталів і створенні сучасних виробництв, так і в передачі передових технологій, в територіальній громаді формується новий тип робочої сили, яку можна порівняти зі світовими стандартами. З одного боку здійснюється пристосування робочих до режиму і характеру роботи в сучасних умовах. Також іноземні інвестори сприяють створенню нових робочих місць, незважаючи на застосування працевзберігаючих технологій.

З іншого боку негативним є те, що виснажуються природні запаси; в ряді випадків при нестачі відповідних заходів державної політики надмірно збільшується частка сировини, що проходить мінімальну обробку в країні; відбувається отримання «застарілих» технологій, скорочення робочих місць і

т.п. Ці наслідки впливу іноземних інвестицій залежать значною мірою від їх національного регулювання.

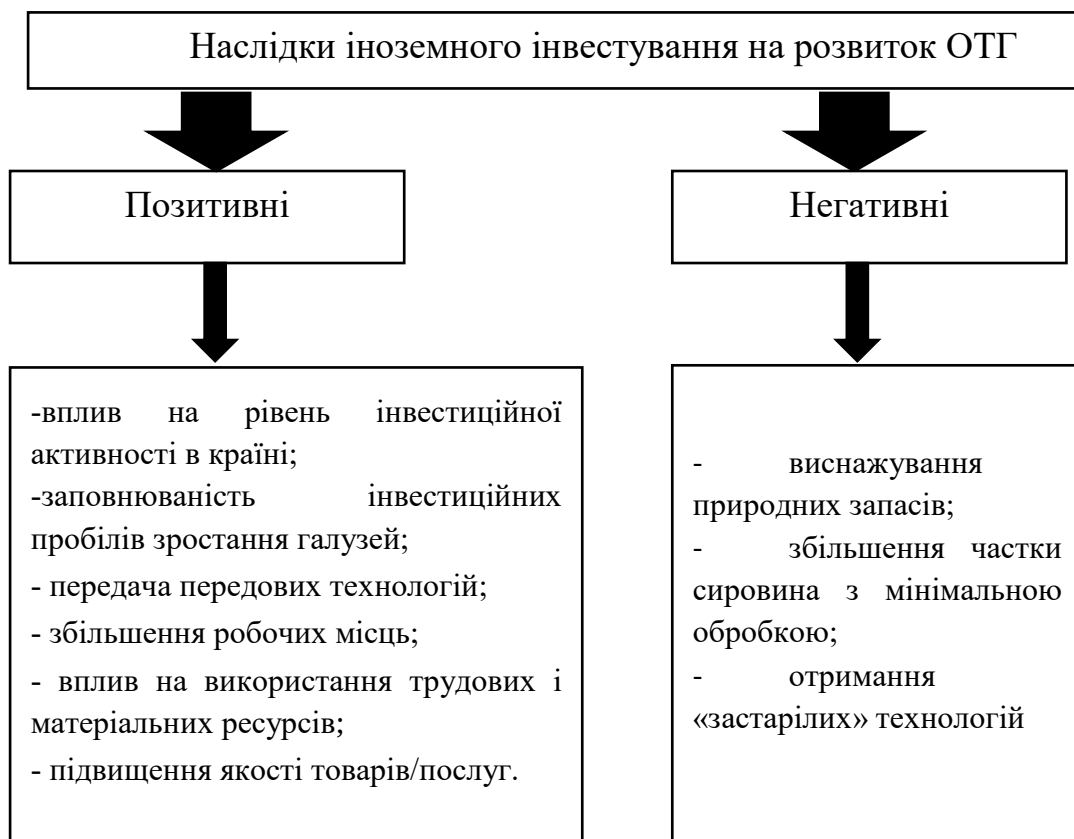

Рис. 1. Наслідки іноземного інвестування на розвиток ОТГ

Інвестиції (англ. Investment) - розміщення капіталу з метою отримання прибутку [2]. Якщо порівняти інвестиції з кредитом, то кредит з відсотками потрібно повертати в зазначений період незалежно від того був проєкт прибутковим чи збитковим, в свою чергу інвестиції повертаються і приносять дохід тільки у випадку, коли проєкт виявляється прибутковим. У разі, якщо проєкт збитковий – залучені інвестиції можуть бути втрачені.

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [3].

Нажаль українська держава не здатна фінансувати ОТГ в повній мірі, для її ефективної діяльності. Отже, за сучасних умов, ОТГ особливо заінтересовані в іноземних інвестиціях, тому керівні ланки територіальних громад повинні шукати нові способи отримання фінансової допомоги ззовні.

Іноземні інвестиції - цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [4].

Міжнародні інвестиції характеризуються [9]:

- інституційною природою (державні, приватні, міжнародних організацій, змішані);
- цільовою орієнтацією (прямі і портфельні);
- видами (іноземна і національна валюти, рухоме і нерухоме майно, грошові вимоги, цінні папери, права інтелектуальної власності, права на господарську діяльність, послуги);
- формами (100–відсоткова інвестиція, часткова участь у підприємстві, придбання рухомого і нерухомого майна, концесії);
- джерелами (первинні і реінвестиції);
- величиною і термінами інвестування.

Пряме іноземне інвестування (ПІІ) – вкладення інвесторів, які не є резидентами цієї держави. За суб'єктами інвестування виділяють такі найпоширеніші групи прямих іноземних інвесторів:

- приватні інвестори-підприємці;
- транснаціональні корпорації (ТНК);
- інституційні інвестори (зокрема, міжнародні фінансові організації, такі, як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Міжнародна фінансова корпорація (МФК))[5; с. 34].

Взагалі, іноземні інвестиції можуть здійснювати позитивний вплив на стан економіки країни в цілому та ОТГ зокрема при наявності в цій країні чіткої концепції, спрямованої на отримання іноземних інвестицій в інтересах

розвитку ОТГ, що заохочує інвестувати капіталовкладення в ті галузі, де існує гостра потреба в них.

Враховуючи зазначене вище, ефект імпорту капіталу багато в чому залежить від фактичної потреби в інвестиціях в певній ОТГ, як невід’ємної частини національної економіки, а також якості і кількості залучених інвестицій, спроможності ОТГ до розширення її діяльності й підвищення конкурентоспроможності, досягненні необхідного рівня використання іноземних інвестицій.

Кожна країна має свою інвестиційну політику держави - комплекс рішень, що регулює джерела та обсяги капітальних вкладень в різні сфери. Можна навести такі напрями інвестиційної політики в ОТГ:

- виділення коштів на соціальні потреби;
- формування надійних інвестиційних джерел;
- скорочення державного боргу;
- прискорення темпів виконання проектів та планів;
- перегляд наданих кредитів, та відмова від них;
- розширення можливостей ОТГ (створення спільних підприємств, розвиток переробної промисловості, залучення зарубіжного досвіду). Щодо залучення іноземних інвестицій в територіальні громади, то вони мають специфічні характеристики а саме:

1. Незворотність, тобто у випадку, коли проект виявляється неприбутковим - інвестиції не повертаються іноземному інвестору. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору, повинна бути швидкою, адекватною та ефективною. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору внаслідок дій, зазначених у статті 9 цього Закону, визначається на момент припинення права власності [4].

2. Невизначеність – щодо питань окупності інвестицій в довгостроковій перспективі.

3. Очікування іноземного інвестора отримати прибуток, або збільшити соціальний ефект.

Нажаль, в наші дні, територіальні громади не можуть ефективно розвиватися та поліпшувати якість життя населення регіонів, як відомо, через нестачу державного фінансування. Тому можна виділити наступні функції іноземних інвестицій в діяльність ОТГ:

1. Інвестиції сприяють створенню конкурентоспроможної ОТГ;
2. Залучення іноземних інвестицій призводить до збільшення доходів регіону;
3. За рахунок іноземних інвестицій відбувається ріст наукових, технічних, технологічних складових;
4. Відбувається збільшення робочих місць, підвищується зайнятість та зростає соціальне благополуччя.

Будь-яка держава зацікавлена в розвитку регіонів, і тому прагне залучати інвестиції. Для цього вона приймає спеціальні закони про іноземні інвестиції, витрачає кошти на офіційні візити урядовців до іноземних країн – потенційних інвесторів та інші заходи, зокрема бере участь в міждержавних угодах, де визначено політичні зобов'язання сторін та необхідність розвивати відносини ефективного партнерства. У міждержавних угодах з питання взаємного захисту і заохочення інвестицій у формі капіталовкладень в економіку держав розглядалися всі види майнових цінностей, які інвестор зі свого боку вкладає на території іншої країни. Вони включають:

- а) рухоме, нерухоме майно, майнові права на нього: іпотека, застава, орендні права;
- б) акції, вклади, інші форми участі в підприємствах;
- в) права вимоги за грошовими коштами та виконання договорів;
- г) права на інтелектуальну власність;
- д) будь-які права на здійснення господарської діяльності, включаючи права на розвідку природних ресурсів [6, с. 12].

Іноземні інвестиції безпосередньо впливають на економіку регіонів так і на країну в цілому. За рахунок іноземних інвесторів досягаються різні цілі,

які стоять перед ОТГ. Отже, за сучасних економічних умов, територіальні громади України особливо заінтересовані в іноземних інвестиціях.

1.2. Класифікація форм інвестування в ОТГ

У статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначені повноваження ради територіальної громади. Виконуючи свої адміністративні та нормотворчі повноваження, ОМС здійснюють управління і розпорядження місцевими фінансами, комунальною власністю, регулювання земельних відносин, забудови території, використання природних об'єктів місцевого значення та іншого, приймають безліч нормативних актів локального характеру щодо залучення інвестицій, зокрема іноземних. Отже, через призму статті 26 ЗУ про МС діяльність органів місцевого самоврядування ОТГ щодо залучення зовнішніх та внутрішніх ресурсів можна класифікувати на:

- формування місцевої політики залучення ресурсів, закріпленої у відповідних нормативних документах;
- організаційні повноваження;
- процесуальні повноваження;
- контрольні повноваження [7].

В теорії виділяються такі форми залучення як:

- гранти – це кошти, що надаються на безповоротній основі;
- інвестиції – це вкладення у діяльність різних підприємств з метою отримання економічної вигоди;
- державне партнерство – фінансування територіальних громад частково державою, частково самою територіальною громадою;
- субвенція – це форма грошової допомоги місцевим бюджетам із державного бюджету, яка призначена для конкретно визначеної цілі/цілей.
- кредити та позики - це кошти, що надаються територіальним громадам на певний строк та під відсоток.

- бюджетне фінансування – кошти наданні з бюджету на видатки, пов'язані з здійсненням державних програм;

- соціальні інвестиції – залучення коштів фізичних осіб, міжнародних організацій, вітчизняних некомерційних організацій, іноземних благодійних фондів, підприємств, держави, в інтересах їхнього соціально-економічного розвитку, створення достатнього рівня життя для її членів [8].

Міжнародні інвестиції в ОТГ можна класифікувати за певними ознаками.

1. За періодом інвестування:

- короткострокові (на період одного проєкту, який може тривати до 1 року;

- середньострокові (на період одного великого проєкту, або декількох невеликих проєктів, які можуть тривати до 3 років)

- довгострокові (на період до 5 років і більше).

2. За сумісництвом вибору:

- альтернативні (є два й більше проєктів зі схожими умовами вкладання інвестицій для ОТГ);

- взаємонезалежні (проєкт для об'єднаних територіальних громадах з різними умовами та напрямками інвестування).

3. В залежності від інтересів інвестора, можна виділити три форми інвестицій:

- Меркантильні, тобто власні кошти інвестора, основна мета яких - отримання прибутку;

- Некомерційні - найчастіше мета яких - соціального ефекту;

- Асоційовані, тобто які спрямовуються на досягнення стратегічних пріоритетів.

4. За рівнем ризику:

- без ризиків;

- низько ризикові;

- середньо ризикові;

- високо ризикові.

На рис. 2 схематично зображено класифікацію міжнародних інвестицій в діяльність територіальних громад.

Рис. 2 Класифікація міжнародних інвестицій в ОТГ

Наведена класифікація іноземних інвестицій в ОТГ відображає їх найістотніші ознаки. При класифікації форм інвестування в ОТГ необхідно пам'ятати про інвестиційний ризик - ймовірність виникнення непередбачуваних фінансових витрат у ситуації невизначених умов інвестування. Інвестиційні ризики доцільно класифікувати за наступними ознаками [9]:

1. За сферами виявлення:

- економічний;
- політичний (пов'язаний з адміністративними обмеженнями);
- соціальний (страйки, незаплановані соціальні витрати);
- екологічний (буревії, затоплення тощо);
- інші види (викрадення, шахрайство партнерів тощо).

2. За формами інвестування:

- реального інвестування (незручне розташування об'єкту, перебої з постачанням обладнання, підвищення цін на інвестиційні товари, некваліфікований підрядник тощо);

- фінансового інвестування (непродуманий підбір фінансових інструментів, обман інвесторів тощо).

3. За джерелами виникнення:

- систематичний (ринковий) – виникає для всіх учасників інвестиційної діяльності і для всіх форм інвестування. Такий ризик може бути викликаний зміною стадії економічного циклу, значними змінами податкового законодавства у сфері інвестицій та іншими факторами, на які інвестор під час вибору об'єкту вплинути не може;

- несистематичний, який виникає для окремих форм інвестування і для окремих видів інвестиційної діяльності.

Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів ОТГ здійснюється у декілька фаз, а саме: ОТГ аналізує загальну потребу в інвестиціях, які необхідні для реалізації розробленого проекту; визначає можливі джерела фінансування за рахунок власних і державних коштів; визначаються можливі іноземні інвестори.

Формування інвестиційного портфелю та його оцінка за критеріями дохідності, ризику та ліквідності здійснюється наступним чином: оптимізуються пропорції між реальними і фінансовими інвестиціями; для кожної форми інвестицій відбираються найбільш ефективні за співвідношенням дохідності і ризику об'єкти інвестування; оцінюється ліквідність портфелю як сукупності об'єктів інвестування. Поточне планування і оперативне управління реалізацією окремих інвестиційних програм і проектів здійснюється за допомогою різноманітних видів поточних планів. Найбільш важливу роль відіграють календарні плани і бюджети інвестиційних проектів [9; с. 27].

Організація моніторингу окремих інвестиційних проектів виконується у наступній послідовності: формується система контрольних показників для

кожного інвестиційного проєкту; визначається періодичність збирання і аналізу інформації, знаходяться аналогічні проєкти, з якими можна порівняти і визначитися з фінансовими складовими; виявляються чинники відхилення фактичних показників інвестиційного проєкту від планових.

1.3. Фактори ефективності міжнародного інвестування в діяльність територіальних громад України

Велику роль в економічному розвитку будь-якої держави відіграють міжнародні інвестиції, незалежно від економічного розвитку. Ефективний розвиток іноземних інвестицій пов'язаний з можливістю одержувати високу якість, тобто маленький ризик та велику прибутковість.

На міжнародні інвестиційні процеси впливає ціла низка факторів [9].:

1) Глобально-економічні фактори:

- Стан розвитку світової економіки, міжнародних факторних ринків, у т.ч. інвестиційного;
- Стабільність світової валютної системи;
- Рівень транснаціоналізації та регіональної інтеграції;
- Розвиток міжнародної інвестиційної інфраструктури

2) Політично-економічні фактори:

- Політична стабільність;
- Ступінь втручання уряду в економіку;
- Ставлення до зарубіжних та іноземних інвестицій;
- Дотримання дво- і багатосторонніх угод

3) Ресурсно-економічні фактори:

- Наявність природних ресурсів;
- Демографічна ситуація;
- Географічне положення

4) Загально-економічні фактори:

- Темпи економічного росту;

- Співвідношення споживання і заощаджень;
- Ставка позикового відсотка;
- Норма чистого прибутку;
- Рівень і динаміка інфляції;
- Конвертованість валюти;
- Стан платіжного балансу

Зокрема, стан розвитку світової економіки, стан міжнародних факторних та інвестиційних ринків, стабільність світової валютної системи, розвиток міжнародної інвестиційної структури.

Інвестиційний цикл - комплекс заходів із моменту прийняття рішення про інвестування до завершальної стадії інвестиційного проєкту. Його фази: передінвестиційна, інвестиційна та експлуатаційна. Інвестиційний процес - ряд інвестиційних циклів, що повторюються. До нього постійно залучаються ті, хто має вільні інвестиційні ресурси, і ті, хто відчуває в них потребу. Етапи інвестиційного процесу ОТГ (табл. 1) [9, с. 41]:

Таблиця 1

Етапи інвестиційного процесу ОТГ

№	Назва етапу	Опис етапу
1	Становлення	визначення цілей і критеріїв інвестування. Формування інвестиційної програми. Розрахунок загальних показників інвестиційних проєктів і програм. Визначення особливостей інвестиційного циклу в ОТГ. Визначення потреби в інвестиційних ресурсах.
2	Акумуляування накопичень	вибір джерел інвестування. Визначення структури джерел інвестування. Вибір способів акумуляції накопичень та їх зберігання.
3	Формування інвестиційних ресурсів	формування комплексу майнових та інтелектуальних цінностей, що вводяться в обіг із метою одержання прибутку або соціального ефекту (інвестування).
4	Використання інвестиційних ресурсів	експлуатація комплексу майнових і інтелектуальних цінностей із метою одержання прибутку або соціального ефекту.
5	Формування інвестиційних благ	одержання матеріальних цінностей або надходження платежів від результатів експлуатації комплексу майнових і інтелектуальних цінностей.
6	Розподіл інвестиційних благ	оцінка фактичної ефективності інвестицій. Розподіл прав з експлуатації комплексу інвестиційних благ. Розподіл прибутку від інвестування: виплата відсотків, кредитів, дивідендів, паїв.

Необхідно визначити критерії ефективності міжнародних інвестицій для ОТГ (рис. 3).

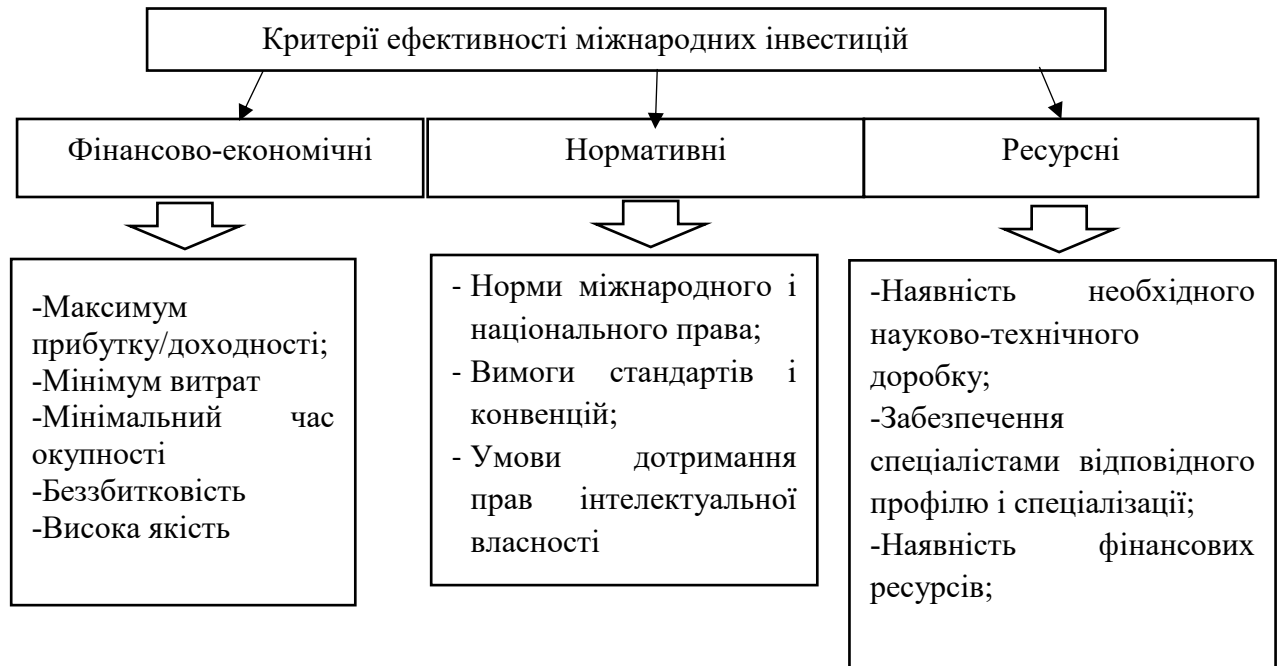

Рис. 3 Критерії ефективності міжнародних інвестицій

На рис. 3 зображено найважливіші критерії міжнародних інвестицій в ОТГ: фінансово-економічні, нормативні та ресурсні. Така структура показує майбутньому іноземному інвестору ризики, проблеми та можливості інвестування в ОТГ.

Та іноземні інвестиції здійснюються не лише у формі капіталовкладень, все частіше вони включають в себе прогресивні виробничі, інформаційні технології та сучасні методи управління. Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у різних формах - відкриття дочірнього або асоційованого підприємства, купівлі контрольного пакету акцій вже існуючого підприємства, шляхом злиття компаній або створення спільного підприємства на території іншої держави, придбання прав на користування землею чи іншими природними ресурсами, у формі надання позик та кредитів. Враховуючи недовершене українське законодавство, інвестиційна зовнішньоекономічна діяльність стикається з безліччю перепон, що перешкоджають більш ефективному залученню іноземних інвестицій в Україну. Уряд підтримує залучення іноземних інвестицій в економіку держави, та все ж для

закордонних інвесторів існує чимало труднощів на шляху інвестування в економіку України. Завданням інвестиційної політики держави є регулювання інвестиційної діяльності, зокрема фінансове. В систему фінансового регулювання входять суб'єкти бюджетної, соціальної, податкової, митної, зовнішньоекономічної сфери, тобто державні правові органи, що визначають засади здійснення інвестиційної зовнішньоекономічної діяльності в межах країни [26].

Підсумовуючи, можна сказати, що інвестиції включають багато аспектів, реалізуються в різних формах та мають різні особливості. Два головних фактори, які грають загальне значення інвестування:

- час – період, за який отримується прибуток;
- ризик – майбутній прибуток, який визначається за рахунок рівня ризику, в який вкладено кошти. Ризик характеризується невизначеністю термінів і розмірів доходів. Це означає, що для ефективного управління як інвестиційною діяльністю, так і її ефективністю необхідно мати чітке уявлення про весь спектр факторів, що обумовлюють результативність інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу в цілому.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

2.1. Оцінка розвитку ОТГ України

З часів незалежності, реформа децентралізація є однією із найбільш визначальних перетворень в Україні. Створення якісних умов для населення, формування ефективного місцевого самоврядування - являються головними завданнями модернізації системи державного управління. Для досягнення цих цілей необхідно мати високий рівень економічного розвитку територій та достатнє фінансове забезпечення.

Фінансовий фактор є одним із найважливіших, від якого повністю залежить ефективна діяльність територіальних громад. Основою для розвитку ОТГ є кваліфіковані трудові ресурси, розвинена інфраструктура, активні підприємства і тд. Підвищення зацікавленості у залученні додаткових надходжень до місцевих бюджетів виявилось результатом даної реформи, через недостатнє державне фінансування.

Спроможні громади показують високі і динамічні темпи приросту власних доходів. У частині використання коштів увага акцентується на необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і упередженні випадків їх нераціонального витрачання. Показники виконання місцевих бюджетів відображають загальний соціально-економічний стан відповідної території та її потенціал до сталого розвитку. Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми

місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади [10].

12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв 24 розпорядження щодо визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад областей. В результаті в країні створено 1469 територіальних громад. Тож з 1469 лише у 1438 з них 25 жовтня 2020 року пройшли перші вибори місцевих голів депутатів місцевих рад [15].

Постійний контроль фінансових показників територіальних громад необхідно здійснювати для аналізу ефективності діяльності ОТГ. За 2020 рік оцінювання фінансових показників проводили за 8-ма індикаторами [11]:

1. Доходи загального фонду на 1-го мешканця (співвідношення обсягу надходжень доходів загального фонду без трансфертів до кількості мешканців відповідної ОТГ).

2. Видатки загального фонду на 1-го мешканця (співвідношення обсягу видатків загального фонду до кількості мешканців відповідної ОТГ);

3. Видатки на утримання апарату управління у розрахунку на 1-го мешканця (співвідношення обсягу видатків на утримання апарату управління, проведених за рахунок коштів загального фонду до кількості мешканців відповідної ОТГ).

4. Капітальні видатки на 1-го мешканця (співвідношення обсягу капітальних видатків бюджету громади до кількості мешканців відповідної ОТГ).

5. Рівень дотаційності бюджетів (співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів загального фонду бюджету ОТГ з дотаціями, але без урахування субвенцій з державного бюджету).

6. Співвідношення видатків на утримання апарату управління із фінансовими ресурсами ОТГ (співвідношення видатків на утримання апарату управління органів місцевого самоврядування із сумою доходів загального фонду без урахування трансфертів з державного бюджету, у відсотках).

7. Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ОТГ (відсоткова частка проведених із загального фонду бюджету видатків на заробітну плату з нарахуваннями до обсягу видатків загального фонду бюджету без урахування трансфертів, перерахованих з бюджету ОТГ до інших бюджетів).

8. Питома вага капітальних видатків у загальному обсязі видатків (частка капітальних видатків у сумарному обсязі видатків загального та спеціального фонду відповідного бюджету ОТГ).

Для проведення аналізу 806 ОТГ згруповані за критерієм чисельності населення. Крім цього, для більш коректного порівняння міста обласного значення, у яких відбулася процедура об'єднання чи приєднання згідно Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», виділені в окрему групу (табл. 2.1) [11].

Таблиця 2.1

Класифікація груп ОТГ

Групи	Критерії групування	Кількість ОТГ	Загальна чисельність населення в групі ОТГ, тис. осіб	% від всього населення ОТГ
Група 1	Населення понад 15 тис. осіб	110	2 368,5	22,8%
Група 2	Населення від 10 до 15 тис. осіб	134	1 629,7	15,7%
Група 3	Населення від 5 до 10 тис. осіб	277	1 944,7	18,7%
Група 4	Населення до 5 тис. осіб	308	1 051,3	10,2%
Група 5	ОТГ- міста обласного значення	43	3 391,0	32,6%
Разом		872	10 385,2	100,0%

Виходячи із наведених вище показників та критеріїв групування ОТГ, були здійснені розрахунки показників місцевих бюджетів по найкращих 50 ОТГ за 2020р. Окремі показники виконання місцевих бюджетів ОТГ за 2020 рік наведені у табл.. ДОДАТОК А -Д ТОП 10 ОТГ з різними чисельностями населення.

1. Доходи загального фонду на 1-го мешканця показують ресурси ОТГ, які знаходяться в територіальній громаді. Проаналізувавши 2020 рік, до 50 ОТГ надійшло 596 705,20 грн. У середньому доходи загального фонду на 1-го мешканця становлять 11 934,104 грн. В 20 ОТГ, тобто в 40%, показник доходів перевищує середній показник по всі 50 ОТГ.

2. Видатки загального фонду на 1-го мешканця. Проаналізувавши 2020 рік, видатки були проведені на суму 551 788,40 грн із загального фонду бюджетів територіальних громадах. Середній обсяг склав 11035,768 грн. У 18 ОТГ, тобто в 36%, показник перевищує середній показник по 50 територіальним громадам.

3. Видатки на утримання апарату управління у розрахунку на 1-го мешканця показують вартість робітника управлінського апарату територіальної громади для однієї особи ОТГ. Середній рівень видатків на утримання апарату управління становить 83 847,50 грн. У 19 територіальних громадах, тобто у 38%, показник перевищує середній показник по 50 ОТГ. Цей показник допомагає порівнювати управлінські витрати на 1-го мешканця за чисельністю. Аналізуючи середній показник, можна узагальнити табл. 2.2:

Таблиця 2.2

Аналіз видатків на утримання апарату

Група	Кількість населення	Середній показник видатків на утримання апарату управління у розрахунку на 1-го мешканця, грн	Максимальна сума видатків на утримання апарату управління у розрахунку на 1- го мешканця, грн	Мінімальна сума видатків на утримання апарату управління у розрахунку на 1-го мешканця, грн
Група 1	більше 15 тис. осіб	1037,98	2 771,80	663,4
Група 2	від 10 до 15 тис. осіб	1476,46	2 213,60	435,0
Група 3	від 5 до 10 тис. осіб	2189,81	3 700,23	1 361,30
Група 4	до 5 тис. осіб	2783,03	5 525,60	1 375,60
Група 5	ОТГ- МОЗ	897,47	1 499,10	573,8

4. Капітальні видатки на 1-го мешканця. Проаналізувавши капітальні видатки у 2020 році, можна зазначити, що, їх було проведено 192 163,50 грн. Середній обсяг склав 3843,27 грн. Аналізуючи середній показник, можна узагальнити табл. 2.3:

Таблиця 2.3

Аналіз капітальних видатків

Група	Кількість населення	Середній показник капітальних видатків на 1-го мешканця, грн	Максимальна сума капітальних видатків на 1-го мешканця, грн	Мінімальна сума капітальних видатків на 1-го мешканця, грн
Група 1	більше 15 тис. осіб	2433,62	4 650,30	1 432,30
Група 2	від 10 до 15 тис. осіб	3441,4	11 142,30	1234,7
Група 3	від 5 до 10 тис. осіб	5639,63	7 979,30	3 191,00
Група 4	до 5 тис. осіб	5454,68	10 773,5	1 215,90
Група 5	ОТГ- МОЗ	2247,02	3 677,00	961

5. Рівень дотаційності бюджетів. Аналіз дотаційності бюджетів показує, що саме Група 4 найменше залежить від дотацій, із 10 ОТГ найвищий рівень дорівнює 6,4%. У Групах 1 та 2 найвищі рівні становлять 0%. У Групі 3 найвище значення дорівнює -7,3,0%, а у Групі 5 дорівнює -3,4%.

6. Співвідношення видатків на утримання апарату управління із фінансовими ресурсами ОТГ. Проаналізувавши 50 територіальних громад, середній рівень видатків на утримання апарату управління дорівнює 13,92%. Аналізуючи середній показник, можна узагальнити табл. 2.4:

Тобто, тенденції не прослідковується стосовно того, що частка видатків на управління залежить від чисельності населення ОТГ.

Таблиця 2.4

Аналіз видатків на утримання апарату управління

Група	Кількість населення	Середній показник видатків на утримання апарату управління	Максимальний відсоток видатків на утримання апарату управління	Мінімальний відсоток видатків на утримання апарату управління
Група 1	більше 15 тис. осіб	12,92%;	16,3%,	11,0%.
Група 2	від 10 до 15 тис. осіб	15,03%;	21,8%,	10,3%.
Група 3	від 5 до 10 тис. осіб	12,89%;	20,1%,	6,9%.
Група 4	до 5 тис. осіб	16,38%;	24,9%,	13,0%.
Група 5	ОТГ- МОЗ	10,51%.	12,4%,	7,6%.

7. Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ОТГ. Підсумувавши результати питомої ваги заробітної плати у видатках загального фонду у 2020 році по 50 ОТГ, можна зробити висновок, табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз питомої ваги заробітної плати у видатках загального фонду

Група	Кількість населення	Середній показник питомої ваги заробітної плати у видатках загального фонду	Максимальний відсоток питомої ваги заробітної плати у видатках загального фонду	Мінімальна відсоток питомої ваги заробітної плати у видатках загального фонду, грн
Група 1	більше 15 тис. осіб	64,53%	73,0%	52,0%
Група 2	від 10 до 15 тис. осіб	59,39%	76,7%	46,1%
Група 3	від 5 до 10 тис. осіб	47,10%	67,3%	39,1%
Група 4	до 5 тис. осіб	60,17%	69,4%	52,6%
Група 5	ОТГ- МОЗ	54,87%	62,2%	43,1%

8. Питома вага капітальних видатків у загальному обсязі видатків. Проаналізувавши 50 територіальних громад, середній рівень капітальних видатків дорівнює 12,03%. Висновки внесені в табл 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз питомої ваги капітальних видатків у загальному обсязі видатків

Група	Кількість населення	Середній показник питомої ваги капітальних видатків у загальному обсязі видатків	Максимальна сума питомої ваги капітальних видатків у загальному обсязі видатків	Мінімальна сума питомої ваги капітальних видатків у загальному обсязі видатків
Група 1	більше 15 тис. осіб	21,6%	37,9%	14,8%
Група 2	від 10 до 15 тис. осіб	23,88%	58,7%	12,3%
Група 3	від 5 до 10 тис. осіб	28,14%	44,3%	14,7%
Група 4	до 5 тис. осіб	28,04%	37,4%	7,7%
Група 5	ОТГ- МОЗ	19,65%	28,8%	9,8%

Щодо проведеного аналізу можна зробити висновок, що реформа децентралізації, як передача фінансових питань до органів місцевого самоврядування, показала добрі результати в 2020 році. Що говорить про позитивну динаміку у напрямі до якісних адміністративних, медичних, овітніх та інших послуг. Також ОТГ забезпечені ресурсами на достатньому рівні, але не однаково. Це може впливати на якість життя населення певної громади. У даний час головне завдання держави – достатнє фінансування територіальних громад для підвищення фінансового потенціалу територій. Що стосується ОТГ – залучати іноземних інвесторів, для ефективної роботи громад.

2.2. Аналіз організаційно-економічного механізму залучення і використання міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад

У статті 28 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» [17], зазначені повноваження органів місцевого самоуправління щодо залучення інвестицій на свою ОТГ. А у статті 16 ЗУ «Про інвестиційну діяльність» [14] сказано, що ОМС (органи місцевого самоуправління) можуть здійснювати інвестиційну діяльність у своїй ОТГ, створювати виробничі та соціальні об'єкти, використовувати природні ресурси.

Інвестиційна діяльність в ОТГ провадиться на основі [14]:

- Інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими та релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності.
- Місцевого інвестування, що здійснюється ОМС за коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами й установами за власні і позичкові кошти.
- Державної підтримки для реалізації інвестиційних проєктів.
- Іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, агенціями, юридичними особами та громадянами іноземних держав.
- Спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав.

Для гармонійної співпраці місцевої громади з іноземним інвестором потрібно якісно підготувати інвестиційну пропозицію, чітко окреслити пріоритети розвитку місцевості, а також провести глибокий аналіз наслідків інвестиційної діяльності. У сучасних стратегіях розвитку звертають увагу на необхідність урівноваження іноземних інвестицій та інвестицій вітчизняних компаній. На рис. 1 вказані етапи залученні міжнародних інвестицій в ОТГ.

Перший крок, який має бути перед початком роботи з інвесторами – визначення цілі. Щоб сформулювати тверду основу для побудови стратегії залучення інвестицій у громаду необхідно якісно сформулювати головні цілі.

Наступним кроком є визначення сильних та слабких сторін громади, можливих ризиків та загроз. Проведення SWOT-аналізу, який допоможе виявити недоліки та обмеження ОТГ. Також необхідно провести аналіз конкурентів, потенційний ринок збуту, ціновий аналіз, оцінка потенціалу, метод аналогій (знаходиться аналогічний проєкт та аналізуються основні показники: сума інвестицій, графік внесення інвестицій, строк окупності), після якого йдуть фінансові розрахунки: бюджет капітальних інвестицій, бюджет витрат та прибутку, розрахунок фінансових потоків.

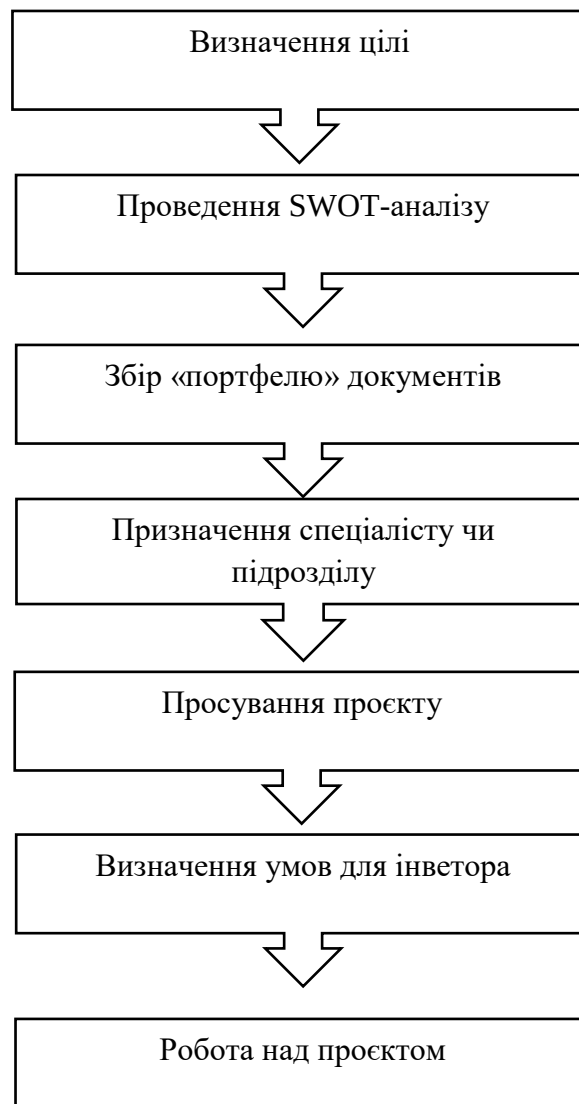

Рис. 2.2 Етапи залучення міжнародних інвестицій в ОТГ

Ще одним важливим кроком для якісної роботи з інвертором – є наявність «портфелю» документів:

1) Паспорт територіальної громади - інформація щодо площі території, адміністративно-територіального розподілу, структури земельного фонду, яким є склад та зайнятість населення; інформацію про демографічну ситуацію на території; інформація про склад виконавчого комітету та депутатів ради, а також яким є бюджет громади; інформація про підприємства та господарства, які є на території, про заклади освіти, культури, спорту, та інформація про основні історичні та історико-архітектурні пам'ятки.

2) Згідно Закону України №2280 внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів, щодо планування використання земель - це документ стратегічного планування, який визначає пріоритети розвитку території, тобто необхідно мати концепцію інтегрованого розвитку території ОТГ [12].

3) Інвестиційна стратегія – документ, в якому зазначено масштаб інвестицій, галузь, в яку залучатимуть інвестиції та план залучення інвестицій.

4) Інвестиційний паспорт ОТГ- резюме про інвестиційну привабливість громади. Документ, у якому систематизована інформацію про ОТГ під потреби потенційного інвестора. Критерії інвестиційного паспорта: лаконічність, естетичність, зрозумілість, грамотність, правдивість. Таблиця «Приклад показників ОТГ» дод Е.

Структура інвестиційного паспорта громади включає:

- офіційний розділ;
- характеристику (географія та природний потенціал, промисловість, агропромисловий комплекс, мале підприємництво, зовнішньоекономічна діяльність, туризм, регіональна інвестиційна та промислова політика);
- інфраструктуру (ринок землі та нерухомості, транспортні комунікації, телекомунікаційні системи, культура та дозвілля);
- основні показники економічного та соціального розвитку (кількість зайнятих за галузями економіки, бюджет, середньомісячна заробітна плата);

- довідкові дані для розрахунків та обґрунтувань (земельний фонд, ставка земельного податку, ціни на електроенергію, водопостачання та каналізація, газифікація, ціни на газ);

- соціальні питання (ринок житла, середня освіта, дитячі садки, професійна освіта, медичні установи, фізична культура і спорт);

- найбільші підприємства;
- іншу корисну інформацію;
- найбільші підприємства;
- іншу корисну інформацію.

5) Технічні документи: план території громади, перелік об'єктів та земельних ділянок, що знаходяться на території ОТГ, які можуть бути запропоновані інвестору з переліком їх характеристик.

6) Допоміжні документи – соціологічні опитування, дослідження.

7) Сайт громади – найдешевший спосіб просування та важливий інструмент у залучення інвесторів. Веб-сайт повинен відображати всю інформацію, щодо ОТГ (інвестиційний паспорт, перелік інвестиційних пропозицій, історія успіху, бізнес-клімат, додаткові матеріали з «папка інвертора», містобудівна документація, відкриті геодані) вона повинна бути систематизована та прозоро представлена, сайт має бути зручним, легкість знаходження необхідної інформації, візуальна привабливість.

8) Опис пропозиції – мета проєкту, переваги ідеї, стратегія реалізації, сума і тип необхідних інвестицій, очікувані результати. На цьому етапі необхідно забезпечити кадрів: потенційний менеджер проєкту, потенційні партнери та зацікавлені сторони.

9) Інформаційна папка для інвестора – якісні фотографії об'єктів, паспорти свердловин, технічні умови підключень до електромереж, висновки досліджень, протоколи громадських слухань щодо проєкту, рецензії експертів, піар матеріали (статті в газетах) та інші корисні матеріали.

Наступним кроком – є просування проєкту, тобто, маркетингові заходи, які допоможуть знайти іноземних інвесторів, які можуть зацікавитися даною

програмою. Далі - знаходження потенційних інвесторів, показати їм свої сильні сторони, виділитися серед інших ОТГ, адже іноземний інвестор може порівнювати два і більше проєкти, в які йому буде вигідніше вкласти кошти.

При необхідності можуть бути залучені експерти та громадськість. ОТГ повинна показати свої переваги та сильні сторони, запропонувати план для співпраці з інвестором.

Варто відобразити роботу зі створення вигідних для потенційного інвестора умов, що її буде проводити громада на етапі запуску проєкту та протягом всіх наступних етапів його функціонування [13]:

- допомога в отриманні дозволів, підключення до мереж;
- місцева податкова та тарифна політика;
- податкові пільги, вигідні умови оренди майна та землі;
- захист від неправомірних втручань у роботу;
- допомога у подоланні бюрократичних процедур;
- допомога в збуті, просуванні, пошуку персоналу, пошуку фінансових та інших ресурсів;
- включення до громадських рад представників бізнесу;
- прозорість діяльності;
- декларація про відсутність корупційних ризиків;
- підтримка чесної конкуренції;
- реалізація стратегії, яка позитивно вплине на розвиток бізнесу;
- формування підприємницької екосистеми;
- допомога в навчанні або підтримці кадрів;
- інфраструктурна підтримка – вивезення сміття, освітлення тощо.

Для якісної реалізації інвестиційної стратегії громади необхідна особа або цілий структурний підрозділ, який повинен мати широкі повноваження, відповідну кваліфікацію. Основні компетенції для спеціалістів із залучення інвестицій в ОТГ:

- розуміння місцевого економічного розвитку;
- навички формулювання інвестиційних проєктів;

- уміння спілкуватися з інвесторами
- знання принципів маркетингу територій;
- юридична грамотність;
- знання про управління проєктами;
- комп'ютерна грамотність;
- комунікаційні навички;
- володіння англійською мовою;
- презентаційні навички;

Важливим моментом у організаційно-економічного механізму залучення і міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад є можливість скористатися прикладами територіальних громад останніх років. Для ефективного залучення іноземних інвестицій в ОТГ необхідно постійно шукати нові способи та методи рішень різних завдань, виділятися серед схожих громад, за рахунок іноземного досвіду, мати кваліфіковане керівництво.

2.3. Оцінка результативності міжнародного інвестування в діяльність ОТГ України

В Україні з 2014 року здійснюється реформа децентралізації, тобто кошти з бюджету перерозподіляються в місцеві громади, які вирішують на що їх витратити в своїй територіальній громаді. Також цю реформу підтримують різні міжнародні спільноти, які матеріально підтримують її впровадження. У 2017 році була створена Рада донорів з питань децентралізації в Україні. Рада донорів – є спільнотою донорських агенцій, іноземних дипломатичних представництв в Україні, міжнародних організацій, що фінансують та/або впроваджують широкомасштабні програми і проєкти, а також Уряду України, що представлений Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, що має на меті підтримку реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, та сформована для здійснення стратегічної координації між Урядом України, Мінрегіоном, іншими

центральною владою виконавчої влади та Донорами задля узгодження донорської підтримки і пріоритетів Реформи [16].

В період з 2013 до 2025 року українські ОТГ приймають участь в різних міжнародних програмах та проєктах, основні з них перелічені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Перелік діючих проєктів в ОТГ України з міжнародною участю

Період проєкту	Регіони, які приймають участь в програмі	Назва проєкту (програми)	Сума виділених коштів
01.01.2016-31.12.2023	Всі регіони України, крім АРК	Програма "Підтримка реформи децентралізації в Україні/U-LEAD з Європою: Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку"	152,3млн. EUR
08.06.2016-07.06.2021	Херсонська, Миколаївська, Дніпропетровська, Харківська, Івано-Франківська, Тернопільська області	Програма «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)	50 млн. USD
01.04.2013 - 31.12.2022	Всі регіони України, крім м. Київ та АРК, Донецьк та Луганська область	Проект корпусу миру США "Розвиток громад" (Peace corps)	5 млн. USD
01.02.2020 - 31.01.2025	Івано-Франківська, Луганська, Полтавська та Одеська області.	Швейцарсько-український проєкт «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» - DECIDE	4,4 млн. CHF
08.09.2014 - 31.12.2022	Всі регіони України, крім м. Київ та АРК	Проект «Підтримка децентралізації в Україні – фаза II» (SKI)	41,7млн. SEK
01.05.2015-30.06.2023	Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Луганська та Одеська області.	Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади (EGAP)	9,4 млн. CHF
01.11.2014 - 31.07.2022	Житомирський, Дніпропетровський, Харківський, Луганський, Донецький та Запорізький регіон	Програма ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP)	80 млн. USD
01.01.2014-31.12.2021	Всі регіони України, крім АРК	Гендерно-орієнтоване бюджетування (GRB)	70,5млн. SEK

*Складено автором за: <https://donors.decentralization.gov.ua/projects>

Проаналізувавши активні програми, можна зробити висновок, що міжнародні організації фінансово допомагають українським територіальним громадам розвиватися та ефективно функціонувати.

На прикладі однієї програми проаналізуємо зміни ОТГ. Проєкт «Децентралізація приносить прозорість та ефективність в освіті та медицині» (ДІЄМО) діяв з 1.09.2018 року до 30.09.2020 року. Донором виступила Агенція США з міжнародного розвитку (USAID) та надала допомоги в розмірі 740 тис доларів. Проєкт реалізувався в 20 ОТГ:

- Зайцівська ОТГ (Дніпропетровська область)
- Солонянська ОТГ (Дніпропетровська область)
- Соледарська ОТГ (Донецька область)
- Великобілозерська ОТГ (Запорізька область)
- Широківська ОТГ (Запорізька область)
- Брошнів-Осадська ОТГ (Івано-Франківська область)
- Ямницька ОТГ (Івано-Франківська область)
- Новописковська ОТГ (Луганська область)
- Троїцька ОТГ (Луганська область)
- Коблівська ОТГ (Миколаївська область)
- Пирятинська ОТГ (Полтавська область)
- Тараканівська ОТГ (Рівненська область)
- Оскільська ОТГ (Харківська область)
- Виноградівська ОТГ (Херсонська область)
- Дунаєвецька ОТГ (Хмельницька область)
- Вижницька ОТГ (Чернівецька область)
- Усть-Путильська ОТГ (Чернівецька область)
- Глибоцька ОТГ (Чернівецька область)
- Сновська ОТГ (Чернігівська область)
- Ніжинська ОТГ (Чернігівська область).

В табл. 2.8 «Окремі показники ОТГ за 2018, 2019 та 2020pp.» проаналізовані зміни які відбулися в 20 ОТГ по 4 показникам (численність

населення; власні доходи на 1-го мешканця; капітальні видатки на 1-го мешканця (грн.), рівень дотаційності бюджетів) у 2018 році, тобто до початку проєкту, у 2019 році, тобто в середині проєкту та у 2020 році, тобто після його закінчення.

З табл. 2.8 можна зробити такий висновок, що завдяки іноземному проєкту «Децентралізація приносить прозорість та ефективність в освіті та медицині» (ДІЄМО) спостерігається позитивна динаміка показників власних доходів територіальних громад. Щодо показників населення - програма не вплинула на зміну чисельності населення територіальних громад. За нормами рівень дотаційності бюджетів повинен бути не більше 30%, за даними таблиці 2.8 з 19 ОТГ у 2018 році у однієї Виноградівської громади показник = 37,5%, у 2019 році в неї 40,3%, а в 2020 році 44,6%, в Усть-Путильської - 30,4% та у Оскільської - 31,1%. Потрібно виділити Зайцівську ОТГ у якої показник в 2020 році = -10,2%, а найкращий результат має Ямницька ОТГ – 15,7%.

Завдяки іноземному інвестуванню територіальні громади України можуть розраховувати не тільки на бюджетне фінансування. За рахунок іноземних інвесторів, вони можуть реалізовувати нові програми та проєкти, не беручи кредитів. Взагалі можна сказати, що ОТГ мають додаткове фінансування із-за кордону, але для ефективного фінансування громад та підвищення рівня якості життя населення треба впроваджувати нові механізми залучення іноземних інвестицій в ОТГ.

Таблиця 2.8

Окремі показники ОТГ за 2018, 2019 та 2020рр

№ з/п	Область	Назва ОТГ	Чисельність населення (тис.ос.)			Власні доходи на 1-го мешканця (грн.)			Капітальні видатки на 1-го мешканця (грн.)			Рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/ реверсної дотації у доходах) (%)		
			на 01.01.2018	на 01.01.2019	на 01.01.2020	за 2018р.	за 2019р.	за 2020 р	за 2018р	за 2019р.	за 2020р.	за 2018р	за 2019р.	за 2020р
1	Донецька	Соледарська	20,6	20,4	21,6	5869,1	6 981,6	6504,0	1567,6	1 506,0	2690,3	-5,1	-7,8	-9,6
2	Полтавська	Пирятинська	16,9	16,8	17,0	5107,8	6 081,8	6873,9	1345,5	1 309,5	1523,2	3,1	2,4	2,0
3	Хмельницька	Дунаєвецька	37,3	36,8	36,9	2638,6	3 108,8	3485,1	669,7	946,9	518,7	15,5	13,9	15,8
4	Чернівецька	Вижницька	17,4	17,0	17,1	2678,5	3 115,0	3297	1127,3	2 424,1	446,6	13,9	16,0	17,3
5	Чернігівська	Сновська	23,2	22,8	23,0	3065,2	3 995,8	4355,0	1039,0	1 501,9	589,6	8,0	7,7	8,3
6	Чернівецька	Глибоцька	13,3	13,3	14,6	2777,7	4 000,1	3899,6	817,8	1 987,9	638,6	25,6	4,9	5,5
7	Херсонська	Виноградівська	12,3	12,2	12,3	1434,9	1 658,2	1722,1	597,2	975,2	730,5	37,5	40,3	44,6
8	Луганська	Троїцька	14,4	14,2	16,6	25501,6	5 779,2	5444,7	6001,2	2 493,3	896,5	-19,7	-0,6	0,0
9	Луганська	Новопсковська	12,1	13,3	18,5	5511,5	3 743,8	3608,3	1150,4	2 833,3	2924,6	6,3	9,4	12,9
10	Запорізька	Широківська	11,0	13,2	11,1	5568,6	3 491,5	6772,4	1632,6	678,2	1 259,2	0,0	7,8	0,0
11	Дніпропетровська	Солонянська	14,0	13,8	14,0	4590,4	5 277,6	5737,7	1339,5	938,2	1 994,5	0,0	0,0	0,0
12	Запорізька	Великобілозерська	7,9	7,8	7,8	4870,8	4 808,2	4993,9	2249,5	2 215,0	904,0	0,4	0,0	0,0
13	Івано-Франківська	Брошнів-Осадська	9,1	10,1	10,1	3858,4	4 165,9	3869,8	1206,2	2 051,1	605,3	0,9	3,2	0,0
14	Івано-Франківська	Ямницька	7,9	7,8	8,2	8977,0	11 814,0	13783,3	4159,2	7 149,9	7 979,3	-8,8	-13,7	-15,7
15	Миколаївська	Коблівська	6,5	6,4	6,4	7725,4	9 146,5	10044,3	2045,1	1 749,6	1 746,4	0,6	20,2	0,0
16	Харківська	Оскільська	5,8	5,8	9,9	3440,2	4 074,8	2470,6	1902,7	2 514,6	784,3	15,7	19,6	31,1
17	Чернівецька	Усть-Путильська	2,2	2,2	2,2	1938,6	2 266,2	2452,1	823,4	1 034,3	333,9	17,8	26,4	30,4
18	Рівненська	Тараканівська	3,4	3,4	3,4	3570,9	3 659,0	4552,3	1456,8	1 013,2	767,9	11,0	14,2	14,4
19	Дніпропетровська	Зайцівська	3,6	3,5	3,6	6847,4	6 607,7	7496,5	1384,0	2 211,6	240,6	-4,1	-2,4	-10,2

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОТГ

3.1. Напрями та резерви підвищення інвестиційної привабливості ОТГ

Україна має достатньо різних форм міжнародних співпраць, але світова фінансова криза надає значних проблем залучення іноземних інвестицій, як українським регіонам в цілому, так і територіальним громадам.

Для залучення та освоєння інвестиційних ресурсів Україна володіє значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним положенням. Поряд з цим, існують проблеми щодо залучення інвестиційних ресурсів: негативний вплив світової фінансової кризи; незадовільний податковий клімат для інвесторів через надмірне адміністрування податків; нестабільна політична ситуація у країні; складність і бюрократичність ухвалення інвестиційних проектів; корумпованість; низький рейтинг економічної свободи; нерозвиненість ринкової інфраструктури; непрозорість щодо ухвалення інвестиційних рішень і недооцінка активів підприємств [18, с. 35].

Вони впливають на трудову міграцію - відтік молодого населення, як у великі міста, так й за кордон, тим самим посилюється дія кризи на регіональному рівні та на рівні країни. Проблему працевлаштування у віддалених пунктах країни можуть вирішити іноземні інвестори, які можуть відкривати підприємства у малих містах та селах, що збільшить кількість робочих місць.

Головним критерієм інвестиційної привабливості територіальної громади є прибутковість запроваджених програм та проектів. Поряд з високою рентабельністю, критеріями інвестиційної привабливості є: частка ринку, стан і технологічний рівень виробничого потенціалу, рівень спеціалізації, кваліфікації персоналу, конкурентоспроможності, розмір матеріальних і нематеріальних

активів, стійкість фінансового становища ОТГ (платоспроможність, джерела фінансування, ступінь залежності від кредитних ресурсів).

Одним з пріоритетних напрямків просування реального сектора економіки є модернізація виробництва. Це визначено наступними ключовими причинами:

- фізичний та моральний знос виробничих фондів організацій, які є на території ОТГ становить понад 50%, таким чином перевищуючи допустимі норми;

- на сьогоднішній день відбувається досить інтенсивне оновлення вимог ринку до продукції, що виробляється, і для підвищення конкурентоспроможності ОТГ важливо постійно фінансувати розробки та впроваджувати інноваційні технології та інші види продукції.

Для залучення в ОТГ зовнішніх інвесторів, для того щоб фінансувати власні проекти, необхідно проводити відповідний комплекс заходів для підвищення інвестиційної привабливості громади. Для підвищення привабливості територіальним громадам важливо оновлювати технології на підприємствах, які функціонують на її території, які застосовуються в організації, постійно вдосконалюватися, модернізувати обладнання, вводити нові види продукції. Однією з основних завдань залучення інвестицій є підвищення ефективності діяльності ОТГ, іншими словами результатом реалізації будь-якого проекту має бути підвищення вартості громади, а також і інших показників його діяльності.

Якщо територіальна громада має потребу в залученні інвестицій, керівництву необхідно сформулювати комплекс заходів щодо підвищення її привабливості.

Одним із варіантів підвищення інвестиційної привабливості є продаж підприємств. Мета такої перепродажної підготовки є підвищення інвестиційної привабливості та збільшення вартості для потенційних покупців. У загальному вигляді передпродажна підготовка передбачає проведення наступних заходів:

Аналіз ОТГ, в якій діє підприємство, а також галузей, які є споживачами і постачальниками для неї. Метою аналізу є виявлення компаній і об'єднань, що

займають лідируючі або близькі до лідируючих позиції. При цьому відстежується інформація про процеси укрупнення, фактах злиттів і поглинань в аналізованих галузях.

Оцінка вартості бізнесу, виявлення основних чинників, що впливають на вартість. Визначення ключових характеристик компанії, привабливих для цільових груп інвесторів. Залежно від конкретної ситуації в якості таких характеристик можуть виступати: доступ до певних ресурсів, новим технологіям, розгорнута мережа збуту, висока потенційна рентабельність за умови істотних капіталовкладень і т. д.

Проведення заходів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості ОТГ. На даному етапі необхідний набір маркетингових заходів, їх послідовність залежать від бажаних термінів підготовки підприємства до продажу і початкового наявності інтересу інвесторів до підприємства.

Підготовка інформаційного меморандуму для представлення компанії інвесторам, розміщення прес-релізів в інформаційних службах, взаємодія з інвестиційними інститутами, що діють на ринку злиттів/поглинань і інвесторами безпосередньо.

Проведення переговорів з інвесторами - потенційними покупцями компанії і здійснення угоди.

Таким чином, залучення інвестицій до ОТГ - досить чітко визначений, хоч і складний процес. Також ОТГ може сформулювати програму заходів для підвищення інвестиційної привабливості, виходячи зі своїх індивідуальних особливостей. Реалізація такої програми дозволяє прискорити залучення фінансових ресурсів і знизити їх вартість. Слід зазначити, що описані вище можливі заходи не вимагають істотних матеріальних витрат, але результатом їх реалізації, крім власне зростання інтересу інвесторів до компанії, є також підвищення ефективності її роботи.

На схемі 3.2 зазначено напрями підвищення інвестиційної привабливості ОТГ.

Рис. 3.1 Напрями підвищення інвестиційної привабливості (розроблено на основі [19])

Напрями підвищення інвестиційної привабливості ОТГ:

1. Підвищення ефективності інвестиційної інфраструктури периферійних територій. На сьогодні існує багато можливостей для територіальних громад довести до відома іноземним інвесторам свої проекти, наприклад [13, с. 49]:

- офіс залученні інвестицій;
- МБФ «ДОБРОБУТ ГРОМАД»;
- торгово-промислова палата України;
- європейський бізнес асоціація;
- спілка Українських підприємців;
- американська торговельна палата в Україні;
- сайт Дія Бізнес
- офіс з просування експорту України;
- Western NIS Enterprise Fund

- німецько-українська промислово-торгівельна палата.

Також вони можуть допомогти в залученні інвестицій в територіальну громаду.

2. Застосування механізму державно-приватного партнерства. Для ефективного економічного розвитку країни, регіонів та ОТГ в цілому, необхідна система взаємовідносин між державою та інвесторами (приватними партнерами), тобто об'єднання ресурсів та розподіл відповідальності та доходів між ними.

3. Системне вирішення проблеми безробіття. Створення нових підприємств для збільшення робочих місць в сільських місцевостях, малих містах та в регіонах з недостатньо зайнятим населення працездатного віку.

4. Формування інноваційно-інвестиційного комплексу шляхом створення у регіоні мережі технологічних парків. Вони допоможуть збільшити добробут ОТГ та регіону в цілому.

У такий спосіб, підвищення інвестиційної привабливості ОТГ сприятиме збільшенню частки інновацій, продукції на ринках вітчизняному та міжнародному, покращення екологічному стану території та соціального життя. Створення сприятливого інвестиційного клімату, орієнтація інвестиційної політики на інвестиційну діяльність, визначення пріоритетності інвестиційних проєктів – являються першочерговими етапами для ОТГ для підвищення інвестиційної привабливості територіальних громад. Також можна було б сприяти залученню інвестицій у країн-лідерів, запропоновувати конкурентні переваги, запровадження цікавих для них проєкти та програми. Залучення іноземних інвестицій за рахунок нових екологічних проєктів та проєктів для захисту довкілля. Та обов'язковим етапом є налагодження політичної ситуації, проведення реформ, введення нових законів про іноземних інвесторів, які будуть сприяти іноземним інвестиціям в діяльність ОТГ.

3.2. Формування інвестиційної стратегії ОТГ

Інвестиційну стратегію територіальних громад можна назвати системою цілей і пріоритетів інвестиційної діяльності, яка визначає напрямки розвитку господарської системи ОТГ. При цьому регіональна інвестиційна стратегія повинна являти собою комплекс взаємопов'язаних за завданнями, термінами здійснення і ресурсів цільових програм, окремих проектів і заходів, що забезпечують синергетичний ефект при вирішенні системних проблем економічного зростання. На сьогодні однією з найважливіших проблем ефективного розвитку регіону є обмеженість інвестиційних ресурсів для реалізації його стратегічних цілей. Застосування стратегічного підходу до регіонального менеджменту дозволяє підвищити ефективність використання регіональних інвестиційних ресурсів і привести до підвищення стійкості регіону.

Інвестиційний розвиток регіону визначає довгострокову динаміку його економіки і соціальної сфери, в зв'язку з цим, має плануватися, аналізуватися і регулюватися в рамках державної інвестиційної політики, заснованої на розробленій стратегії інвестиційного розвитку економіки регіону. Стратегія інвестиційного розвитку регіону визначається його регіональною інвестиційною політикою, яка представляє собою сукупність заходів, здійснюваних регіональними органами влади для аргументованого обґрунтування обсягів і галузей залучення інвестицій, а також для створення сприятливого інвестиційного клімату, які зосереджені на реалізації основних цілей інвестиційної діяльності з урахуванням соціально-економічного та екологічного розвитку області [20].

Кожен регіон України має своє хоча б одну сферу виробництва, яка сприяє розвитку економіки. Тому основні напрями, в які необхідно інвестувати – це галузі, які сприяють економічному розвитку країни. В таблиці 3.2. «Характеристика інвестиційної привабливості регіонів України» наведена характеристика регіонів України за їхніми потенціалам.

Таблиця 3.2

Характеристика інвестиційної привабливості регіонів України

Регіони	Характеристика
Дніпропетровська область	Машинобудування і металообробка, внутрішня торгівля, харчова і хімічна промисловість, будівництво, транспорт
Запорізька область	Машинобудування та металообробка, борошномельно-круп'яна галузь харчової промисловості, внутрішня та зовнішня торгівля
Одеська область	Внутрішня торгівля, фінанси і кредит, будівництво, машинобудування та металообробка
Харківська область	Машинобудування та металообробка, харчова та легка промисловість
Херсонська область	Природні ресурси, транспортна мережа, туристично-рекреаційний потенціал, промисловий, агропромисловий потенціал, наявність природно-заповідного фонду, вихід до Чорного та Азовського морів
Миколаївська область	Вихід до Чорного моря, наявність річкових басейнів, транспортна мережа, умови для розвитку вітро-та геліоенергетики, наявність умов для вирощування сільськогосподарських культур, наявність покладів нерудних будівельних корисних копалин, наявність об'єктів природно-заповідного фонду
Чернігівська область	Транзитний потенціал, забезпеченість природними ресурсами, багаті флора і фауна, різногалузовий промисловий комплекс, розвинута сировинна база сільськогосподарської продукції.
Вінницька область	Транзитний потенціал, інфраструктура залізничного, автомобільного, авіаційного та трубопровідного транспорту, наявність мінерально-сировинних ресурсів, родючих сільськогосподарських угідь, наявність потужної аграрної продукції, значний потенціал для розвитку туристично-рекреаційної сфери, потенціал для розвитку енергетики
Житомирська область	Наявний потенціал для розвитку туристичної галузі, значний потенціал ринку збуту, наявність природних ресурсів.

* Складено за [21]

З табл. 3.2 можна зробити висновок, що останнім часом регіони України забезпечені значним економічним потенціалом і конкурентоспроможністю. Виходячи з цього, потенціал регіонів можна пов'язаний з реалізацією однієї з наступних стратегій:

- 1) експлуатація доступних ресурсів;
- 2) розвиток логістичної інфраструктури;
- 3) розвиток і використання рекреаційних ресурсів;
- 4) вертикальну та горизонтальну розвиток кластерів галузей;
- 5) аутсорсинг, пов'язаний з вбудовуванням в технологічні комплекси інших регіонів в якості процесових центрів;
- 6) розвиток інноваційних галузей.

Обраний напрямок стратегічного розвитку регіону визначає набір сфер соціально-економічної діяльності, для яких розробляються інвестиційні стратегії і програми. Процес стратегічного планування інвестиційної діяльності регіону повинен базуватися на наступних принципах:

- процес стратегічного планування повинен здійснюватися на 3 рівнях: рівень стратегічного соціально-економічного регіонального розвитку в цілому; рівень набору основних сфер діяльності регіону; рівень окремих областей інвестування;
- невід'ємною частиною стратегічного планування діяльності регіону повинен бути соціальний і політичний аналіз;
- необхідне планування несприятливих ситуацій;
- планування бюджету та конкретних заходів повинні бути відокремлені від процесу стратегічного планування.

Впровадження таких принципів підвищить ефективність стратегічного планування інвестиційної діяльності регіону та забезпечить зв'язок стратегії соціально-економічного розвитку з інвестиційними стратегіями.

Інвестиції в формування і реалізацію довгострокових конкурентних переваг дозволяють створити основу для подальшої реалізації потенціалу. Стратегія нарощування потенціалу доцільна для сфер, що володіють низькою

привабливістю з точки зору інвестиційного ризику. Низький інвестиційний потенціал не дозволяє зберегти в перспективі досягнуті конкурентні позиції, тому інвестиції необхідно направити в створення факторів, які забезпечують зростання інвестиційної привабливості, тобто в поліпшення інвестиційного клімату. Стратегія реалізації інвестиційного потенціалу передбачає зростання масштабів діяльності в обраній сфері і здійснюється в тих сферах, де привабливість досить висока і є стійкі конкурентні переваги. Стратегія формування інвестиційного потенціалу повинна бути реалізована для нових сфер діяльності, які володіють високою привабливістю, проте їх потенціал поки що невеликий і відсутні стійкі конкурентні переваги. Напрямок інвестицій визначається виходячи з аналізу кожної конкретної сфери і цільових орієнтирів стратегічного плану соціально-економічного розвитку регіону.

В цілому можна визначити такі етапи формування інвестиційної стратегії ОТГ як на рис. 3.2.

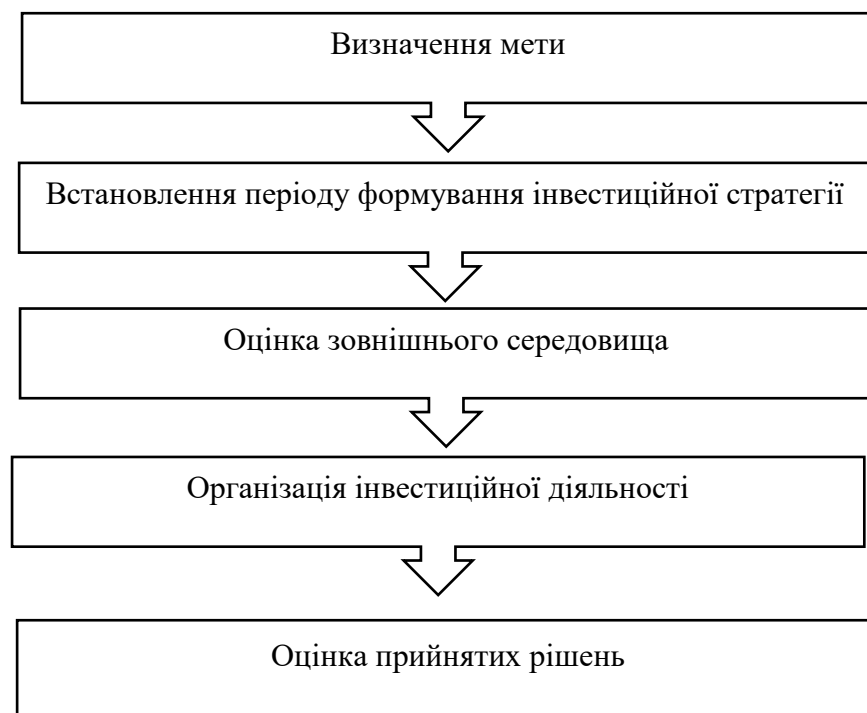

Рис. 3.2 Етапи формування інвестиційної стратегії ОТГ

* Складено за [22]

Найважливішим етапом є визначення мети інвестиційної стратегії ОТГ. На цьому етапі відбувається подрібнення мети на невеликі короткострокові цілі, за допомогою яких буде досягнуто кінцевої (глобальної) мети. Встановлення періоду формування інвестиційної стратегії в середньому має бути 3 роки, так як українська економіка є нестабільною та непередбачуваною. Наступним етапом являється оцінка зовнішнього середовища, так як він безпосередньо впливає на досягнення цілей. Далі складається перелік заходів, які необхідні для досягнення інвестиційної стратегії. Останнім етапом є оцінка прийнятих рішень, тобто розраховуються прогностичні оцінки їх ефективності.

Таким чином, формується інвестиційна стратегія ОТГ, яка враховує поточний і цільовий стан різних сфер діяльності територіальних громад з точки зору їх привабливості і конкурентоспроможності. Тобто необхідно брати до уваги особливості конкретної територіальної громади в дійсному економічному середовищі. Обов'язковим є всебічний аналіз економічного середовища в середині країни та за її межами, правовий аспект, конкурентні переваги та сфери діяльності, які ефективно впливають на території ОТГ. Також слід враховувати потреби споживачів, тобто орієнтація на задоволення вимог кон'юнктури ринку.

3.3. Розробка механізму залучення інвестиційної діяльності в ОТГ

Залучення іноземних інвестицій сьогодні є досить актуальним, оскільки забезпечує не тільки приплив фінансових ресурсів в економіку, але і створює сприятливі умови для співпраці і реалізації спільних проєктів українських компаній з іноземними інвесторами, забезпечуючи можливість використання передового досвіду зарубіжних партнерів, обмін передовими інноваційними технологіями і вихід на нові ринки збуту.

Знання механізму і чинників, що впливу на інвестиційну привабливість, має важливий науково-практичне значення, перш за все, для розробки і обґрунтування інвестиційної політики, і для стимулювання інвестиційної активності економічних суб'єктів у світовій економіці.

Особливості залучення іноземних інвестицій в національну економіку визначаються, з одного боку, наявністю гарантій захисту та безпеки інвестиційних ресурсів іноземного інвестора, забезпеченням збереження його власності, захистом прав та інтересів іноземного інвестора на території України, а з іншого боку, доцільністю і значимістю залучення іноземних інвестицій в стратегічно значущі сфери економіки з метою використання інноваційних технологій, позитивного досвіду іноземних інвесторів і можливості виходу вітчизняних підприємств на зарубіжні ринки.

Активність іноземних інвесторів в цілому не відповідає сприятливому інвестиційному клімату ряду регіонів, що мають досить вагомий інвестиційний потенціал і низький інвестиційний ризик. Причини цього визначаються, з одного боку, загальноукраїнською політичною та соціально-економічною ситуацією, а з іншого боку, групою факторів, специфічних для конкретного регіону. Оскільки загальноукраїнська політична і соціально-економічна ситуація характеризується неефективною роботою органів державного управління на всіх рівнях, нестабільністю законодавства, нерозвиненістю ринкової інфраструктури, низькою купівельною спроможністю основної частини населення, остільки все це в тій чи іншій мірі характерно для будь-якого суб'єкта України.

Кошти від прямих іноземних інвестицій надходять під конкретний інвестиційний проект, який зацікавив іноземного інвестора. Під інвестиційним проектом у науковій літературі прийнято розуміти обмежену в часі діяльність, що спрямована на досягнення визначених цілей шляхом використання ресурсів (фінансових, людських, виробничих та ін.), які є лімітованими за своєю природою [24, с. 193; 25, с. 15–16].

Прямі іноземні інвестиції є невід'ємною частиною відкритої та ефективної економічної системи і головним каталізатором розвитку. Надходження прямих іноземних інвестицій у національну економіку потребує створення сприятливих умов для залучення інвестицій, а також формування людських та інституційних можливостей їх реалізації. Щоб забезпечити ефективність інвестиційного процесу, державі необхідно вдосконалювати свою діяльність, орієнтовану на

пошук інвестора, налагодження комунікації з ним та освоєння інвестицій тощо. Під механізмом залучення прямих іноземних інвестицій слід розуміти сукупність елементів, які взаємопов'язані між собою. Основними структурними елементами механізму залучення іноземних інвестицій є: суб'єкти інвестування (функціонують під впливом конкретного бізнес-середовища); об'єкти залучення; інвестиційні проекти; форми залучення інвестицій. Виокремлення компонентів механізму залучення прямих іноземних інвестицій дасть змогу пояснити поведінку зацікавлених сторін та визначити їх взаємозв'язки. Формалізація механізму залучення іноземних інвестицій має на меті вирішення певної низки проблем та перешкод, які не дають можливості іноземним інвесторам вкладати кошти в економіку України. Передусім такими перешкодами є недосконала нормативно-правова база, відсутність привабливого інвестиційного клімату, воєнні дії на сході України [23].

Для успішного залучення іноземних інвестицій в територіальні громади України необхідно розробити механізм залучення інвестицій (схема 3.3).

Схема 3.3. Механізм залучення інвестицій в ОТГ

Стимулювання інвестиційної активності в регіонах здійснюється з використанням двох груп інструментів: фінансових і адміністративних. До заходів фінансової підтримки інвесторів відносяться податкові пільги на регіональному рівні, компенсації частини відсоткової ставки за кредитами на реалізацію інвестиційних проектів, інвестиційний податковий кредит, розстрочка податкових платежів, надання держгарантій.

Як нефінансових інструментів стимулювання інвестиційної активності регіони можуть надавати державну підтримку в процесі розробки і реалізації інвестиційних проектів у пріоритетних галузях, створювати технопарки, бізнес-інкубатори, особливі економічні зони, створювати в складі органів державної влади та місцевого самоврядування спеціалізовані органи в формі багатофункціональних центрів і координаційних рад з інвестиційної політики і т. д.

На наш погляд, найефективніші інвестиції - це розвиток реального сектора економіки. Саме інвестування в діяльність виробничих підприємств дозволяє інвестиційним компаніям активно розвиватися.

Основний ризик для будь-якого інвестора - це, звичайно ж, неповернення коштів. Мінімізувати його можна тільки за рахунок ретельного попереднього аналізу суб'єкта інвестування і впровадження стандартів ведення бізнес-процесів усередині територіальної громади.

Велике значення для розвитку регіонів мають інститути інноваційного розвитку - інструмент формування економіки майбутнього, реалізації довгострокових пріоритетів. Наприклад, встановлення за зниженою податкової ставки податку на прибуток, надання пільг по сплаті податку на майно організацій, по іншим податкам в частині коштів, що зараховуються до крайового бюджету, податкового кредиту та іншої фінансової підтримки в порядку, встановленому законодавством. Також це субсидії, премії, надання інформаційної підтримки у ЗМІ, організація конференцій, круглих столів.

Пріоритетні напрямки для інвестицій регіону - це санаторно-курортна діяльність, будівництво, споживчий ринок і сфера послуг.

Ступінь ризику інвестора при отриманні очікуваної прибутковості від проекту існує завжди, не тільки в нинішній економічній ситуації на сьогоднішній день. Тому основне інвестиційної політики - створення сприятливих умов всім суб'єктам економічної діяльності для посилення інвестиційної активності.

Найбільш ефективні заходи по стимулюванню інвестиційної активності представлені трьома напрямками.

Перше - відсутність бюрократичних і адміністративних бар'єрів для бізнесу в частині регулювання та нагляду; причому це стосується не тільки новостворюваних компаній і проєктів, а й бізнесу, що діє. Чи не на рівні декларацій і умовлянь, а реальна відсутність адміністративного тиску. Сюди ж віднесу стабільність і передбачуваність регіональної регулятивної політики по відношенню до окремих галузей і інвесторам.

Друге - заходи щодо підвищення прибутковості інвестицій: податкові канікули, наприклад в частині податків, що зараховуються до регіонального бюджету; різні форми субсидування кредитних і лізингових ставок і гарантування кредитів.

Третє - забезпечення доступності інженерних мереж, виняток прихованих інвестиційних витрат, наприклад по створенню якої бракує інфраструктури - як інженерної, так і соціальної. Зрозуміло, це вимагає державних інвестицій в інфраструктуру і більш жорсткої антимонопольної політики по відношенню до постачальників послуг базових природних монополій. Інвестори вже заздалегідь настроєні на ризик - інвестиції йдуть туди, де сукупний ризик перекривається потенційною прибутковістю інвестицій. Але системні ризики, пов'язані з надмірністю адміністративного тиску на бізнес, нестабільністю макроекономічної кон'юнктури, і, найголовніше, відсутність в країні і регіоні дійсно виразної і довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку - найбільш чутливі моменти, які не можуть бути нівельовані якістю менеджменту інвестиційних проєктів.

Запропоновано механізм залучення інвестицій в ОТГ, який здійснюється з використанням двох груп інструментів: фінансових (податкові пільги, митні

пільги, компенсації, податкові кредити, розстрочка, держані гарантії, знижки ставок оподаткування, захист від подвійного) і адміністративних (державна підтримка, створення технопарків, бізнес-інкубаторів, створення економічних зон, створення спеціалізованих органів з інвестиційної політики, створення координаційних рад з інвестиційної політики, спрощення адміністративних).

Не менш важливим є те, що інвестиційні відрахування коштують урядові менше, ніж податкові канікули чи загальне зменшення податкових ставок. Цільове використання відрахувань зменшує вплив капіталу, а також заохочує нові інвестиції замість надання несподіваних прибутків власникам наявного капіталу, як це відбувається при зниженні ставок оподаткування.

Запропонований механізм має змогу допомогти сформувати інвестиційну привабливість ОТГ щодо вкладення іноземних інвестиційних ресурсів, дадуть змогу визначати необхідність залучення іноземного капіталу в контексті його впливу на забезпечення обраних стратегічних орієнтирів інвестиційного розвитку, також сприятимуть швидким темпам досягнення цілей за наперед обумовленими орієнтирами.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі було розглянуто стратегію та механізм залучення міжнародних інвестицій в діяльність ОТГ України та за результатами проведених досліджень дійшли висновків:

У першому розділі було розглянуто питання сутності процесів залучення інвестицій в діяльність ОТГ. Коротко сформулювавши, іноземними інвестиціями можна назвати вкладення не резидентами країни матеріальних та нематеріальних цінностей з метою одержання ще більшої вигоди у майбутньому. При визначенні теоретичних засад залучення міжнародних інвестиційних коштів, було розглянуто класифікацію форм інвестування і ОТГ та з'ясовано, що на даному етапі інвестиційна політика держави перебуває у стані активного впровадження. Однак, існує ряд негативних факторів, які впливають на прискорення цього процесу, найважливішою з яких є політична складова. Тобто, держава має забезпечити цілеспрямовану інвестиційну політику для розвитку всіх сфер діяльності країни. Врешті-решт, інвестиційна політика покликана сформувати у державі сприятливий інвестиційний клімат, який є необхідним елементом стабілізації економіки в найближчі часи на Україні. На сьогодні в умовах світової фінансової кризи внутрішніх інвестиційних ресурсів катастрофічно не вистачає. Тому територіальні громади в певній мірі потребують залучення іноземних коштів. Однак, обсяги іноземних інвестицій не відповідають тій нормі, яка забезпечує нормальне функціонування ОТГ. Однак, з кожним роком спостерігається позитивна тенденція з боку збільшення кількості коштів, які залучаються до територіальних громад.

У другому розділі була проведена оцінка розвитку ОТГ України. Узагальнивши, можна сказати, що на сьогодні українські територіальні громади розвиваються, адже кількість ОТГ збільшується, один із найголовніших показників - доходи загального фонду росте з кожним роком. Проаналізовано організаційно-економічний механізм залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад. Визначені основні етапи залученні міжнародних інвестицій в ОТГ (визначення цілі, проведення SWOT-аналізу, збір

«портфелю» документів, призначення спеціалісту чи підрозділу, просування проєкту, визначенні умов для інвестора та робота над проєктом). Проведена оцінка результативності міжнародного інвестування в діяльність ОТГ України. Наведено перелік діючих проєктів в ОТГ України з міжнародною участю та сума виділених коштів-допомоги.

У третьому розділі було запропоновано напрями підвищення інвестиційної привабливості: підвищення ефективності інвестиційної інфраструктури периферійних територій; формування інноваційно-інвестиційного комплексу шляхом створення у регіоні мережі технологічних парків; системне вирішення проблеми безробіття; застосування механізму державно-приватного партнерства. Сформовано інвестиційну стратегію ОТГ (експлуатація доступних ресурсів, розвиток логістичної інфраструктури, розвиток і використання рекреаційних ресурсів, вертикальну та горизонтальну розвиток кластерів галузей, аутсорсинг, пов'язаний з вбудовуванням в технологічні комплекси інших регіонів в якості процесових центрів, розвиток інноваційних галузей). Сформовано етапи формування інвестиційної стратегії (визначення мети, встановлення періоду, оцінка зовнішнього середовища, організація інвестиційної діяльності та оцінка прийнятих рішень). Розроблено механізм залучення інвестиційної діяльності в ОТГ. Так як механізм – це сукупність елементів, взаємопов'язаних між собою, то для залучення інвестицій в ОТГ ми виділили такі елементи, як суб'єкти залучення, об'єкти залучення, форми залучення інвестицій та інструменти залучення інвестицій.

Однак, найефективнішим підходом до податкового стимулювання іноземних інвестицій в економіку нашої держави, слід віднести прискорене списання інвестицій у формі: прискореної амортизації, зменшення оподаткованого прибутку на певний процент інвестиційних витрат та податкового інвестиційного кредиту. Реалізація зазначених концептуальних положень повинна сприяти встановленню партнерських стосунків української держави із зарубіжними інвесторами та усвідомленої взаємоповаги економічних інтересів, цінностей та пріоритетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Музиченко А.С. Державне регулювання інвестиційної діяльності.- К.:Наук, світ,2006.-345с.
2. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. :М. Инфра-М, 2006. «Инвестиции» Архивная копия от 23 сентября 2008.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність». Відомості Верховної Ради України, 1991, № 47,ст.646). Електронний режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
4. Закон України «Про режим іноземного інвестування». Відомості Верховної Ради України, №19,1996 р. Електронний режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Батура О.В., Комарова К.В. Іноземні інвестиції: монографія. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2002. – 179 с.
6. 82. Яценко А. В. Формування інвестиційної політики зі стратегічних позицій розвитку України / А. В. Яценко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 8. – С. 12-17.
7. Овчаренко Т. Моделювання ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. - Електронний режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/568/4.pdf>
8. Клісяк М. Д. Залучення іноземних інвестицій в діяльність територіальних громад// М.Д. Клісяк, А. М. Зотова// Перспективи морської економічної діяльності в контексті трендів Індустрії 4.0: Збірник матеріалів Всеукраїнських наукових економічних читань. – Миколаїв: НУК, 2020р. – 232 с.
9. Матюшенко І. Ю. Інвестування (в контексті міжнародної інтеграції України) : навч. посібн. / І. Ю. Матюшенко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 396 с.
- 10) Місцеві фінанси та бюджетна децентралізація. Електронний режим доступу:<https://decentralization.gov.ua/finance>

11) Фінансові показники об'єднані громади в 2020р. Електронний режим доступу <https://decentralization.gov.ua/news/13333>

12) Проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо планування використання земель. Електронний режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67111

13) Як ОТГ залучити інвестиції? Практичний посібник. - Електронний режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1SYN6IVlphKLZ0P3Lc_rVYbgp-sIfF9YK/view?fbclid=IwAR3hzb0EgbcluxDa3f8OwxrWM8gQQfPQRCKpRnYxNtt5Hf2XdXXTdE0eM-s

14) Закон України Про інвестиційну діяльність від 18.09.1991 № 1560-XII. Електронний режим доступу: https://kodeksy.com.ua/pro_investitsijnu_diyal_nist/statja-2.htm

15) Децентралізація. Територіальні громади. Електронний режим доступу <https://decentralization.gov.ua/newgromada>

16) Положення про Раду донорів з питань впровадження реформи децентралізації в Україні. Електронний режим доступу: https://donors.decentralization.gov.ua/uploads/admin/donors_senate/file_uk/files/58eb8e2c6783ec045d924a23/Final_TOR_DDB_Ukr.pdf

17) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні. Електронний режим доступу: »<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

18) Мотриченко В. М. Інвестиційна привабливість України: стан та шляхи активізації [Електронний ресурс] // Фінансовий простір. – Черкаси, 2011. – № 4 (4). – С. 31–36. – Режим доступу : <http://fp.cibs.ck.ua/uk>

19) Макогон Ю. В. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості периферійних територій Сходу України / Ю.В. Макогон // Електронний режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1291/>

20) Петренко Л.М. Стратегічні аспекти інвестиційного розвитку регіону/ Л. П. Петренко// INNOVATIVE SOLUTIONS IN MODERN SCIENCE № 2(11), 2017.

21) Жеревчук Ю. В. Регіональні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій / Ю. В. Жеревчук, О. І. Янко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2013. - № 1. - С. 79-86. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprnudps_2013_1_10, - с. 83.

22) Про інвестиції Електронний режим доступу:
<http://xn----dtbjmwegiok9b3mho.xn--j1amh/%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/>

23) Бойко А.О. Механізм залучення іноземних інвестицій / А.О Бойко, В. В.Боженко, В.В.Безрук // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. - Том 29 (68). № 6, - 2018

24) Кендалл Дж.И. Современные методы управления портфелями проектов и офис управления проектами. Максимизация ROI; ; пер с англ. под общ. редакцией Е.В. Колосовой, А.В. Цветкова. Москва: ПМСОФТ, 2004. 576 с.

25) Яковлєв А.І., Васильцова С.О. Формування та оцінювання портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів на переробних підприємствах. Харків: Цифра Прінт, 2013. 225 с.

26) Лендел О. М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави / О. М. Лендел// Ефективна економіка № 9, 2016.- Електронний режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5156>